

ORIS ŽIVLJENSKE POTI IN DELA PROF. DR. METODA MIKUŽA

Dr. Metod Mikuž, zgodovinar, profesor na ljubljanski univerzi, se je rodil 22. decembra 1909 v Prečni na Dolenjskem, kjer je bil njegov oče učitelj. Oče je bil zelo veren, zato se je najstarejši sin Metod odločil za poklic duhovnika. Šolal se je na klasični gimnaziji na Zavodu sv. Stanislava v Šentvidu, kjer je leta maturiral 1931 in na ljubljanski teološki fakulteti. Ordiniran je bil julija 1935 v ljubljanski stolnici, diplomiral pa je leta 1936. Kot kaplan je služboval v Mengšu, Trebnjem in Kočevju, od leta 1940 pa je živel v Ljubljani. Metod Mikuž je takrat začel s študijem zgodovine. Aprila 1941 je doktoriral na podlagi inavguralne disertacije *Vrsta stiških opatov: doneski k zgodovini stiške opatije*. Promoviran je bil za doktorja teologije, pravnozgodovinska skupina. Na lastno željo se je zaposlil v škofijskem arhivu, kjer je delal kot pomožni arhivar do pozne jeseni 1942. Takrat je odšel na dom svoje matere v Prapreče pri Svetem Gregorju nad Ortnekom, od koder je v času božičnih praznikov odšel v partizane. Leta 1943 ga je ljubljanski škof suspendiral, a je ta kazenski ukrep kmalu 'po tihem' preklical.

Dr. Metod Mikuž je bil prvi duhovnik, ki se je pridružil partizanom. Za to se je odločil, kot je sam zapisal zato, ker "sem se moral kot Slovenec odločiti" in zato da se ne bi "ta sveta borba za narodno svobodo in lepšo bodočnost izbojevala brez mojega, na Slovenskem dovolj močnega in - tak bi vsaj moral biti - najidealnejšega stanu". Postal je vojni kurat oziroma verski referent pri Glavnem štabu NOV in POS, ki ga je v slovensko partizansko vojsko uvedel odlok IOOF z dne 12. januarja 1943, z namenom omogočiti "zadoščenje verskim potrebam v slovenski narodnoosvobodilni vojski". Mikuž je opravljal verske obrede tako po brigadah in odredih kot med civilnim prebivalstvom.

Na zboru odposlancev slovenskega naroda v Kočevju v začetku oktobra 1943 je bil izvoljen v Slovenski narodnoosvobodilni odbor oziroma v svet, kot se je poimenoval ob svojem prvem zasedanju februarja 1944 v Črnomlju. Izvoljen je bil tudi v delegacijo za drugo zasedanje AVNOJ, katerega se je udeležil v Jajcu konec novembra 1943. Bil je izvoljen za člana predsedstva AVNOJ, organa, ki je v času vojne opravljal zakonodajno funkcijo. Bil je tudi član verske komisije predsedstva SNOS. Po koncu vojne je bil član predsedstva Začasne ljudske skupščine DFJ in do leta 1952 jugoslovanski zvezni poslanec ter poslanec slovenske skupščine.

Konec vojne je pomenil prelom v poklicnem življenju dr. Mikuža. Zapustil je duhovniški stan. Zadnjič je maševal v ljubljanski stolnici 14. maja 1945, ko je imel mašo zadušnico za padle v vojni.

Po koncu druge svetovne vojne se je odločil za študij zgodovine, ki ga je končal z diplomskim izpitom marca 1946, novembra istega leta pa je bil z inavguralno disertacijo *Topografija stiške zemlje* promoviran v doktorja zgodovinske znanosti. Julija 1947 je bil dr. Metod Mikuž imenovan za izrednega profesorja zgodovine narodnoosvobodilnega boja, ki je bila prva stolica za to obdobje na jugoslovanskih univerzah; nastopno predavanje je imel oktobra 1947 na temo Kočevski

zbor odposlancev slovenskega naroda. Leta 1956 je bil izvoljen v rednega profesorja za občo zgodovino in zgodovino narodov Jugoslavije po prvi svetovni vojni. Na Filozofski fakulteti je opravljal funkcijo dekana od leta 1958 do 1960. Upokojil se je leta 1979, leta 1981 pa mu je bil podeljen naziv zaslužni profesor Univerze v Ljubljani.

Profesor dr. Metod Mikuž je opravil pionirsko delo pri proučevanju novejše zgodovine. Bil je začetnik in utemeljitelj zgodovinpisja novejše dobe, predvsem za čas 20. stoletja. Prvi je začel na osnovi virov proučevati obdobje, ki je šele minilo oziroma minevalo. Prve znanstvene razprave iz tematike druge svetovne vojne in narodnoosvobodilnega boja je objavil že leta 1948. Mikuževo znanstveno delo je bilo vsebinsko zelo raznoliko, kajti ukvarjal se je s proučevanje obdobja med svetovnima vojnama (temeljno delo iz tega obdobja je *Oris zgodovine Slovencev v stari Jugoslaviji* (1965) in *Svet med vojnama* (1966), druge svetovne vojne (temeljno delo *Pregled zgodovine narodnoosvobodilne borbe v Sloveniji* v petih knjigah (1960, 1961, 1973), *Oris druge svetovne vojne* (1962), pa tudi obdobja po drugi svetovni vojni (pregled *Svet po vojni: oris časa v katerem živimo* v dveh knjigah (1983, 1984). Mikužev opus obsega 276 bibliografskih enot, od tega 23 knjig. Med knjigami je poleg temeljnih raziskovalnih del tudi vrsta orisov, pregledov in učbenikov, s čimer je mnogo prispeval k popularizaciji in poznavanju novejše zgodovine.

Profesor Mikuž je za svoje pedagoško delo na univerzi in za svoje bogato raziskovalno delo prejel vrsto odlikovanj, nagrad in priznanj, med katerimi sta bili tudi Kidričeva nagrada, najvišje slovensko priznanje za znanstveno delo.

Umrj je po krajši bolezni v Ljubljani 9. aprila 1982.

Zdenko Čepič

Metod Mikuž (v drugi vrsti, četrty z leve) v študijskih letih
(*ARS 2, fasc. 495*)

Dr. Metod Mikuž v družbi v gostilni Čad pod Rožnikom avgusta 1939;
drugi z desne je njegov brat Stane (*ARS 2, fasc. 495*)

Uredništvo portala Sistory nima soglasja avtorja za objavo članka

Uredništvo portala Sistory nima soglasja avtorja za objavo članka

Uredništvo portala Sistory nima soglasja avtorja za objavo članka

Uredništvo portala Sistory nima soglasja avtorja za objavo članka

Uredništvo portala Sistory nima soglasja avtorja za objavo članka

Uredništvo portala Sistory nima soglasja avtorja za objavo članka